

บทคัดย่อ

“ตรัง” เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ที่มีคณะมนโราห์มาก โดยเฉพาะที่ “นาโโยง” อำเภอเล็ก ๆ ทางทิศตะวันออกเฉียงของจังหวัด ซึ่งห่างจากตัวเมืองตรังเพียง 12 กิโลเมตร จากการเก็บข้อมูลพบว่านาโโยงมีคณะมนโราห์มากถึง 21 คณะ ถือว่ามากที่สุดในจังหวัด ก่อนหน้านี้ในปี 2547 ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดตรัง (สกว.ตรัง) ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ดำเนินโครงการวิจัยศิลปะการแสดงมนโราห์ในพื้นที่ตำบลโคกสะบ้า ตำบลที่มีคณะมนโราห์มากที่สุดในอำเภอ ชื่อโครงการว่า “แนวทางการสืบสานศิลปะพื้นบ้านมนโราห์โคกสะบ้า” โครงการดังกล่าวได้รับการคัดเลือกให้เป็นโครงการวิจัยเด่นของสกว.ประจำปี 2549 ผลการวิจัยในครั้งนั้นทำให้มนโราห์โคกสะบ้าได้รับความสนใจจากคนในชุมชนและบุคคลภายนอกอย่างกว้างขวาง มีจำนวนคณะมนโราห์ในตำบลเพิ่มมากขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ วิธีการและขนบการแสดงระหว่างคณะปรับลดความเป็นตัวตนเพิ่มความเป็นมิตร สามารถนำจุดเด่นของแต่ละคนมาแสดงในโรงเดียวกันได้ มีการประชุมพูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย

“โครงการแนวทางการสืบสานศิลปะมนโราห์อำเภอนาโโยง จังหวัดตรัง” เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการสืบสานศิลปะพื้นบ้านมนโราห์ตำบลโคกสะบ้า ยกระดับจากตำบลสู่อำเภอ วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ศิลปะมนโราห์อำเภอนาโโยง ค้นหาแนวทางการสืบสานและสร้างเครือข่ายมนโราห์อำเภอนาโโยง ตลอดจนประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนศิลปะมนโราห์ ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาและยกระดับให้เกิดความยั่งยืนทั้งในเรื่องของท่ารำ บทขับ การฝึกลูกศิษย์ ฯลฯ ที่สำคัญอยากให้เกิดการรวมตัวของมนโราห์นาโโยง เกิดเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์เหนียวแน่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ค้นหาเอกลักษณ์ของความเป็นมนโราห์นาโโยง รวมถึงการดำรงและปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง หัวหน้าโครงการคือ อาจารย์ราตรี หัสชัย ซึ่งเป็นคนเดียวกับหัวหน้าโครงการสืบสานศิลปะพื้นบ้านมนโราห์โคกสะบ้าเมื่อสิบกว่าปีก่อน

กิจกรรมสำคัญในโครงการ คือ การเก็บและรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้มนโราห์ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของหัวหน้าคณะทั้ง 21 คณะ จาก 6 ตำบล องค์ประกอบของคณะมนโราห์ 1 คณะ การตั้งคณะมนโราห์ สาเหตุที่ต้องหัดรำมนโราห์ โอกาสในการแสดงมนโราห์ ค่าราชนในการแสดงมนโราห์ การสืบทอดคณะมนโราห์แต่ละสาย ฯลฯ การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์จากหัวหน้าคณะมนโราห์ ลูกคู่มนโราห์ นักแสดง และผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังติดตามคณะมนโราห์เมื่อไปแสดงในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูลจากการแสดงจริงด้วย

ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล ได้นำข้อมูลมาจัดพิมพ์ เรียบเรียง และเพิ่มเติมจากผู้เกี่ยวข้องผ่านกิจกรรมเพิ่มเติมข้อมูล ระหว่างนี้ได้จัดกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคณะมนโรา เช่น กิจกรรมทัศนศึกษาที่จังหวัดพัทลุง ที่ตามตำนานแล้วว่าเป็นแหล่งกำเนิดมนโรา รวมถึงเพิ่มเติมความรู้มนโราห์ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษาด้วย การพบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ความสัมพันธ์ของมนโราห์นาโโยงเหนียวแน่น ตลอดจนเป็นโอกาสให้มนโราห์รุ่นเก่าได้พบปะพูดคุยและระลึกถึงความหลังร่วมกัน

ผลจากการดำเนินโครงการ ทำให้ที่มวิจัยหลัก และที่มวิจัยน้อย คือ นักศึกษากศน.อำเภอ
นาโยง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนราห์มากขึ้น โดยเฉพาะนักศึกษากศน.ที่ให้ความสนใจและ
ฝึกหัดรำมโนราห์จนสามารถแสดงในงานต่างๆได้ มีความมั่นใจและกล้าแสดงออกมากขึ้น พัฒนาทักษะ
การจดบันทึก และการนำเสนอ ในส่วนของหัวหน้าคณะมโนราห์ บุคคลในครอบครัว รวมถึงผู้เกี่ยวข้อง
ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี สามารถถ่ายรูปและบันทึกวีดีโอได้ เป็นกันเองกับที่มวิจัย
เสมือนญาติคนหนึ่ง ไม่หวงแหนข้อมูล รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอดศิลปะมโนราห์

กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้สร้างการมีส่วนร่วมและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับมโนราห์
อำเภอนาโยง สามารถขยายผลไปสู่การเรียนรู้ด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้อีกมากมาย เปิดโอกาส พื้นที่ ให้
คนที่เชื่อและศรัทธาในครุหมอมโนราห์ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หากไม่นับศาสนาพุทธซึ่งเป็น
ศาสนาประจำชาติ และเป็นศาสนาที่คนนาโยงนับถือแล้ว ครุหมอมโนราห์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนเชื่อและ
ศรัทธามากที่สุด ด้วยเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์กลางในการรวมพลังของผู้คนในการทำสิ่งต่าง ๆ
ร่วมกัน เกิดเป็นสำนึกร่วมของความเป็นพวกเดียวกัน เกิดความรัก สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทั้งใน
วงศ์เครือญาติและเพื่อนบ้านใกล้เคียง

โนรนาโยงจึงยังเข้มแข็ง คงเอกลักษณ์ตามแบบโบราณ และดำรงอยู่ท่ามกลางความ
เปลี่ยนแปลงอย่างสง่างาม อยู่บนฐานความเชื่อ ความศรัทธาของลูกหลานโนราห์ที่มีต่อครุหมอม แม้
กาลเวลาเปลี่ยนแต่ความเชื่อความศรัทธาไม่แปรเปลี่ยนตาม ตรงข้ามกลับยิ่งรักฝังลึก และแผ่ขยาย
ไปยังทายาทรุ่นใหม่รุ่นแล้วรุ่นเล่า ยากที่จะสิ้นสุด “ตราบไตที่มีครุหมอม ตราบนั้นโนราจะยังคงอยู่”